Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

3.6.2025

Kirsi Heinonen

Asia: E 35/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n varautumisunionistrategia

Maa – ja metsätalousministeriö korostaa EU:n varautumisstrategiassa Suomen pääprioriteetteja kuluvalle EU-vaalikaudelle eli Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamista, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantamista ja puhdasta siirtymää sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistämistä. Eurooppalaista kokonaisturvallisuusajattelua tulee edistää mm. suomalaisen kokonaisturvallisuuden mallin periaatteita hyödyntäen. Yhtenä osana kokonaisturvallisuutta on maa- ja elintarviketalouden toiminnan varmistaminen kaikissa olosuhteissa. Elintarvikehuollon varmistaminen ja puhdas vesi on olennainen osa kokonaisturvallisuutta ja yhteiskunnan resilienssiä.

Varautumis- ja turvallisuusnäkökohtien huomioiminen kaikissa EU:n säädöksissä, politiikoissa ja ohjelmissa (ns. preparedness by design -periaate) on tärkeää. Kannatettavaa on komission esityksen mukaisesti varautumisstrategian toimeenpanossa säätelyn yksinkertaistaminen. Erityisesti kriisitilanteissa on oltava mahdollisuus poiketa EU:n säädöksistä. Tästä esimerkkinä ovat maatalouden tukijärjestelmä- ja elintarvikkeiden hygieniasäädökset. Ihmisten, eläinten ja ympäristön turvallisuus ei kuitenkaan saa olla uhattuna.

Jäsenvaltioille on annettava riittävästi liikkumatilaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi vakavimmissa kriiseissä ottaen huomioon jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavat olosuhteet ja kansalliset järjestelyt. Tässä nimenomaisen esimerkkinä pohjoiset maatalouden tuotanto-olosuhteemme. Kriisiolosuhde on laaja käsite alkaen katovuosista, eläintaudeista, zooneista hybridiuhkiin ja aseelliseen konfliktiin.

Jokaisen jäsenvaltion tulisi lähtökohtaisesti vastata omasta varautumisestaan ja siihen liittyvästä lainsäädännöstä. EU-tason varmuusvarastointiratkaisuilla ei saa heikentää kansallista varmuus-, velvoite- ja turvavarastointijärjestelmää, joka osaltaan tukee sekä valtion että suomalaisten kriittisten toimijoiden resilienssiä. Varautuminen lähtee kunkin maan omista lähtökohdista. Suomessa varastoissa on mm. viljaa ja kylvösimentä. Jossain muualla pohditaan valmisaterioiden varastointia. Varastoinnin on oltava myös kustannustehokasta.

Suomessa on viranomaisten ja järjestöjen 72 tunnin varautumissuositus kotitalouksille. Tämän suosituksen soisi liitettävän osaksi EU:n varautumisunionin täytäntöönpanoa.

Kuten Suomessa osana huoltovarmuutta yksityisen sektorin toimijat olisi otettava mukaan EU-tason varautumisen vahvistamiseen kattavasti eri sektoreilla, koska ne omistavat valtaosan kriittisestä infrastruktuurista ja hoitavat suurimman osan varautumiselle keskeisistä palveluista, tuotannosta ja toimitusketjuista. Uhkiin vastaamiseksi harjoittelu ja tiedonvaihto yksityisen sektorin kanssa ja jäsenmaiden välillä on tärkeää.

Ilmastonmuutoksen sopeutumiseen ja sään ääri-ilmiöihin varautumiseen

Ilmastonmuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin varautuminen ja sopeutuminen ovat tärkeä osa kokonaisturvallisuutta ja huoltovarmuutta. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ulottuvat laaja-alaisesti yhteiskunnan eri osa-alueille ja ilmastonmuutos voimistaa myös muista uhkatekijöistä aiheutuvia riskejä. Yleisen varautumisen ja yhteiskunnan resilienssin vahvistamisen lisäksi ilmastonmuutoksesta aiheutuvia riskejä kerrannaisvaikutuksineen, sekä mahdollisuuksia varautua niihin on tarve tarkastella myös tarkemmin eri sektoreilla. Sää- ja ilmastoriskeihin varautumisen osalta EU:n varautumisunionistrategiaa täydentää useat muut komission aloitteet sekä parhaillaan komission valmistelemat eurooppalainen ilmastoresilienssi- ja riskienhallintasuunnitelman ja lain kokonaisuus, jonka komissio esittää arviolta vuoden 2026 loppupuolella. Maa- ja metsätalousministeriö johtaa Suomen kansallista ilmastonmuutokseen sopeutumistyön kokonaisuutta, johon on kytketty myös kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuustyön näkökohdat.